

SURSE CLASICE

Sfântul Augustin din Hippo (354–430), cel mai mare dintre părinții Bisericii latine, s-a născut la Thagaste, în nordul Africii. A studiat și apoi a predat la Cartagina, Roma și Milano. Atras o vreme de maniheism și de scepticism, în 386 s-a întors la creștinism, hotărâtoare în acest sens fiind influența episcopului Ambrozie de Milan, care l-a și botezat, în noaptea de Paști a anului 387. În 389 a revenit la Thagaste, unde a întemeiat o comunitate monahală, iar în 395 a fost numit episcop de Hippo, funcție pe care a păstrat-o până s-a stins din viață. Dintre numeroasele sale tratate teologice (și filozofice), cele mai cunoscute sunt *Confesiunile* (400; trad. la Humanitas, 1998, reed. 2005) și *Cetatea lui Dumnezeu* (412–427). Adaptând filozofia Antichității (îndeosebi tradiția platoniciană) la învățătura creștină, Augustin a creat el însuși un important sistem filozofic și a contribuit astfel decisiv la fundamentarea gândirii creștine medievale și moderne. Alte scrieri ale Sfântului Augustin apărute la Humanitas: *De dialectica* (ed. bilingvă; 1991, reed. 2003), *Solilocvii* (ed. bilingvă; 1993), *De magistro* (ed. bilingvă; 1994), *De doctrina Christiana* (ed. bilingvă; 2002), *De libero arbitrio* (ed. bilingvă; 2004), *Despre îngeri și oameni* (2005), *Despre adevărata religie* (2007), *Despre minciună* (ed. bilingvă; 2016).

Eugen Munteanu (n. 1953) este profesor la Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, director-fondator al Școlii Doctorale de Studii Filologice (2005–2009) a acestei universități, profesor invitat la Universitățile din Jena (2000–2009) și Viena (2006–2008, 2009–2010), director al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” din Iași (2009–2013), președinte-fondator al Asociației de Hermeneutică și Filologie Biblică din România (din 2010). Principalele lucrări: *Aeterna Latinitas* (1997), *Introducere în lingvistică* (2005), *Lexicologie biblică românească* (2008). A coordonat proiectul „Monumenta linguae Dacoromanorum” (2009–2015; 15 volume tipărite) și ediția critică a versiunii „Nicolae Spătarul Milescu” a Vechiului Testament (2016). A tradus și comentat texte de Sfântul Augustin, Toma d'Aquino, Swedenborg, Jean-Jacques Rousseau, Rivarol, Wilhelm von Humboldt, Iacob Grimm, Ernest Renan, Eugeniu Coșeriu și Hans-Georg Gadamer.

SFÂNTUL AUGUSTIN CONFESIUNI

EDIȚIE BILINGVĂ

Traducere din limba latină, introducere,
note și comentarii, tabel cronologic și indice de
EUGEN MUNTEANU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

CUPRINS

<i>Introducere</i>	5
<i>Notă asupra ediției</i>	33
<i>Tabel cronologic</i>	39
Cartea I	49
Cartea a II-a	93
Cartea a III-a	117
Cartea a IV-a	153
Cartea a V-a	197
Cartea a VI-a	239
Cartea a VII-a	287
Cartea a VIII-a	339
Cartea a IX-a	387
Cartea a X-a	437
Cartea a XI-a	535
Cartea a XII-a	595
Cartea a XIII-a	661
<i>Note</i>	737
<i>Indice de nume</i>	883

VIAȚA ȘI OPERA SFÂNTULUI AUGUSTIN

TABEL CRONOLOGIC

- 331** S-a născut Monica, mama Sfântului Augustin.
- 354** La 13 noiembrie, s-a născut Aurelius Augustinus, în orașelul Thagaste (astăzi Souk-Ahras, în Algeria) din provincia romană Numidia, nordul Africii. Tatăl său, Patricius, un mic proprietar funciar și funcționar provincial roman, era păgân, iar mama, Monica, o creștină ferventă. Părinții lui Augustin au mai avut un fiu, Navigius, și două fiice.
- 361** Augustin își începe studiile elementare la Thagaste.
- 365** Adolescentul Augustin este trimis în orașelul vecin Madaura (azi Mdaurouch), la aproximativ 35 km de Thagaste, pentru a-și continua studiile de gramatică și de limba greacă.
- 370** Din lipsă de mijloace materiale, este nevoit să-și întrerupă studiile și să se întoarcă acasă, la Thagaste.
– Convertirea la creștinism a lui Patricius.
- 371** Moartea tatălui, Patricius. Ajutat material de protectorul său Romanianus, care-i va rămâne unul din cei mai apropiați prieteni, Augustin pleacă la Cartagina, centrul cultural al provinciei, pentru a-și continua studiile. Duce o viață dezordonată și imorală. Începe să frecventeze mediile sectei maniheiste.
– Începutul îndelungatei conviețuiri cu femeia care îi va fi aproape ca o soție.
- 372** Nașterea fiului său Adeodatus.
- 373** Lectura dialogului *Hortensius* al lui Cicero îi dezvăluie orizonturile filozofiei. Încearcă să se apropie de Biblie, dar este dezamăgit de stilul primitiv al versiunilor latinești curente.
- 374** Augustin se întoarce la Thagaste și devine magistru de gramatică. Între primii săi elevi se numără Alypius, care îi va rămâne cel mai apropiat prieten și colaborator.
– Nemulțumită de simpatiile maniheiste ale lui Augustin, Monica își izgonește fiul, care este adăpostit, pentru o vreme, de ruda și prietenul său Romanianus.
- 375** Moartea unui prieten apropiat îl aruncă în brațele disperării. Prima încercare de a primi botezul creștin, întreruptă de Monica. Cu ajutorul lui Romanianus, părăsește Thagaste și se instalează la Cartagina, unde deschide o școală de retorică.

- 380** Redactează prima sa scriere (care nu s-a păstrat): *De pulchro et apto*, un mic tratat de estetică impregnat de idei platoniciene. Începe să se îndepărteze de doctrina maniheistă.
- 383** Discuțiile cu Faustus, episcop maniheu de Mileve și unul dintre doctrinarii sectei, îl dezamăgesc prin formalismul și incoerența argumentării.
– Evitând să-și avertizeze mama, Augustin pleacă la Roma, în căutarea unui mediu intelectual mai elevat. În prima parte a perioadei romane trăiește în comunitatea maniheilor. Deschide o școală de retorică, dar moravurile școlărilor romani îl dezamăgesc profund. Se îmbolnăvește, probabil de malarie.
- 384** Susținut de maniheii influenți pe lângă Aurelius Symmachus, prefectul Romei, obține postul important de profesor de retorică la școala publică din Milan, unde se afla Curtea imperială.
– Începe să audieze predicile Sfântului Ambrozie, episcopul Milanului, care îl îndepărtează și mai mult de convingerile maniheiste.
- 385** Însoțită de Navigius, cel de-al doilea fiu al său, Monica sosește la Milan, pentru a reîncepe să-și supravegheze fiul rebel.
– În calitate de funcționar public, Augustin redactează un panegiric în cinstea împăratului Valentinian II și a favoritului acestuia, germanul arian Bauto.
– Monica reușește să-l convingă pe Augustin s-o repudieze pe femeia alături de care trăia de paisprezece ani și să accepte logodna cu o fată încă nubilă. În așteptarea căsătoriei, Augustin își ia o nouă concubină.
– Augustin îl frecventează din ce în ce mai asiduu pe Sfântul Ambrozie, îndepărtându-se definitiv de cercurile maniheiste.
- 386** Studiază, în traduceri latinești, textele filozofilor neoplatonici și descoperă profunzimea de gândire a *Epistolelor* Apostolului Pavel. Este impresionat în special de convergențele ideatice dintre neoplatonism și creștinism în privința doctrinei Logosului și a Iluminării.
– Bătrânul Simplicianus, preot creștin, apropiat al Sfântului Ambrozie, îi relatează convertirea la creștinism a lui Marius Victorinus, unul din cei mai reputați intelectuali ai vremii.
– Prietenul Ponticianus îi relatează viața Sfântului Antonie, marele eremit creștin din pustiiurile Egiptului.
– În luna iulie se petrece evenimentul culminant al crizei spirituale care îl va conduce pe Augustin spre botez: în grădina casei sale aude cuvintele premonitorii *Tolle, lege!* („Ia și citește!“), care îl îndreaptă spre textul Bibliei. Deschizând Noul Testament la *Epistola către romani*, în care Sfântul Apostol Pavel îi îndeamnă pe aceștia să părăsească plăcerile lumii și „să se îmbrace în Hristos“, Augustin dobândește certitudinea credinței adevărate.
– Renunță la cea de-a doua concubină și la proiectul căsătoriei și părăsește școala de retorică pe care o conducea, pentru a se dedica în întregime lui Dumnezeu.

- Către sfârșitul lunii august se retrage la vila lui Verecundus de la Cassiciacum (astăzi Cassago in Brianza, lângă Como) pentru a duce o viață de reculegere, însoțit de mama sa, Monica, de fiul Adeodatus, fratele Navigius, veri Lastidianus și Rusticus și de prietenii și discipolii Alypius, Licentius și Trigetius.
- Pe timpul toamnei redactează, la Cassiciacum, primele lucrări, dialogurile filozofice:
 - *Contra Academicos*
 - *De vita beata*
 - *De ordine*.
- 387** În primele luni ale anului începe redactarea lucrării *Soliloquia*.
 - La începutul lui martie se întoarce la Milan ca să se pregătească pentru a primi botezul. Scrie lucrările:
 - *De immortalitate animae*
 - *De musica*.
 - În Sămbăta Paștilor, 24–25 aprilie, este botezat de Sfântul Ambrozie, împreună cu fiul său, Adeodatus, și prietenul Alypius.
 - Prin luna mai, pleacă spre portul Ostia, în apropierea Romei, însoțit de Monica, Adeodatus, Alypius și Evodius, cu intenția de a merge la Cartagina.
 - Prin luna iunie, la Ostia, Monica se îmbolnăvește și moare în câteva zile. Augustin renunță să mai plece la Cartagina și se instalează la Roma, împreună cu toți cei apropiați. Redactează următoarele scrieri:
 - *De quantitate animae*
 - *De moribus Ecclesiae catholicae et de moribus Manichaeorum*
 - *De Genesi contra Manichaeos*
 - *De libero arbitrio* (prima carte).
- 388** În luna august pleacă de la Roma.
 - După o scurtă oprire la Cartagina, în casa creștinului Inocentius, se retrage la Thagaste.
 - Vinde mica avere părintească, împarte săracilor banii și întemeiază, împreună cu câțiva prieteni apropiați, o comunitate de tip monahal.
- 389** Mor Adeodatus, fiul său, și prietenul Nebridius. Scrie dialogul *De Magistro*.
- 390** Redactează următoarele scrieri:
 - *De diversis quaestionibus*
 - *De vera religione*
 - (probabil) *De dialectica*.
- 391** Scrie lucrările:
 - *De utilitate credendi ad Honoratum*
 - *De duabus animabus contra Manichaeos*.
 - Venit la Hippona (Hippo Regius, azi Bône/Annaba) pentru a-l converti la creștinism pe un bogat încă nehotărât, este sfințit preot de episcopul Valerius, la cererea insistentă a mulțimii.

- Întemeiază la Hippona o nouă comunitate monahală, în care intră, alături de alții, prietenii săi Alypius (viitor episcop de Thagaste), Evodius (viitor episcop de Uzali), Severus (viitor episcop de Mileve), Possidius (viitor episcop de Calama și biograf al Sfântului Augustin), Profuturus (viitor episcop de Cirta).
- 392** Între 28 și 29 august are loc la Hippona disputa publică dintre Augustin și eruditul maniheu Fortunatus. Disputa va fi publicată cu titlul *Contra Fortunatum disputatio*.
- 393** În luna octombrie are loc sinodul de la Hippona, unde Augustin susține discursul publicat ulterior cu titlul *De fide et symbolo*.
– Redactează următoarele scrieri:
– *De Genesi ad litteram* (nu termină redactarea)
– *Psalmus abecedarius contra partem Donati*
– *Epistola XXVIII ad Hieronymum*
– *De sermone Domini in monte*.
- 394** Prietenul său Alypius devine episcop la Thagaste.
- 394–395** Redactează următoarele scrieri:
– *Expositio quarundam propositionum ex Epistola ad Romanos*
– *Epistolae ad Galatas expositio*
– *Epistolae ad Romanos expositio*
– *Contra Adimantum*
– *De mendacio*
– *De continentia*.
- 396** Augustin este consacrat de Megalius, primatul Numidiei, co-ajutor al episcopului Valerius, la Hippona. În același an, după moartea lui Valerius, Augustin devine episcop de Hippona, în aclamațiile mulțimii.
– Scrie următoarele lucrări:
– *De agone Christiano*
– *Contra Epistolam quam vocant Fundamenti*.
- 397** Participă la sinodul de la Cartagina. Începe redactarea lucrării *De doctrina Christiana*.
– Scrie lucrarea *De diversis quaestionibus ad Simplicianum*.
- 397–398** Scrie lucrarea *Confessiones*.
- 398** Are loc disputa publică cu Fortunatius, episcopul donatist de Tubursicum.
– Are loc disputa publică cu eruditul maniheu Felix, pe care îl determină să se convertească la creștinism (textul va fi publicat cu titlul *De actis cum Felice Manichaeo*).
– Începe redactarea lucrării *Contra Faustum Manichaeum*.
- 399** Îl invită la o dispută publică pe unul din capii secței donatiste, episcopul de Calama, Crispinus, care refuză invitația.
- 400** Redactează următoarele lucrări:
– *De catechizandis rudibus*

- *Contra Faustum Manichaeum*
- *De consensu Evangelistarum*
- *Ad inquisitiones Ianuari*
- *De opere monachorum*
- *De fide rerum quae non videntur*
- *Contra Epistolam Parmeniani*
- *De Trinitate*
- *De Baptismo contra Donatistas.*
- 401** Participă la sinodul de la Cartagina.
 - Redactează următoarele scrieri:
 - *De bono coniugali*
 - *De sancta virginitate*
 - *Contra litteras Petilliani*
 - *De unitate Ecclesiae* (lucrare polemică împotriva sectei donatiste)
 - *De Genesi ad litteram* (terminată prin anul 415).
- 404** Participă la sinodul din Cartagina.
- 405** Redactează scrierea *De natura boni*.
- 405–406** Redactează lucrarea *Contra Secundinum Manichaeum*.
- 406–407** Redactează lucrările:
 - *Contra Cresconium grammaticum partis Donati*
 - *De divinatione daemonium*.
- 408** Redactează *Epistola ad Vincentium de haereticis vi coercendis* (XCIII).
- 408–409** Redactează *Epistola ad Deogratias de sex quaestionibus contra Paganos* (CII).
- 409** Redactează *Epistola ad Macrobius de non iterando baptismo* (CVIII).
- 410** Goții lui Alaric invadează și jefuiesc Roma. Dezastrul Cetății va zguduia din temelii vechea ordine romană. Evenimentul îi va inspira lui Augustin alcătuirea capodoperei sale *De civitate Dei*.
 - Augustin redactează lucrările:
 - *Epistola ad Dioscurum de philosophiae erroribus* (CXVIII)
 - *Epistola ad Consentium de Trinitate* (CXX).
- 411** În zilele de 1, 3 și 8 iunie are loc, sub arbitrajul tribunului Marcellinus, confruntarea decisivă cu donatiștii. Augustin obține condamnarea lor definitivă.
 - Redactează lucrările:
 - *Breviculus conlationis cum Donatistis*
 - *De unico Baptismo contra Petillianum*.
- 412** Redactează lucrările:
 - *Contra parte Donati post gesta*
 - *Epistola ad Volusianum de Incarnatione* (CXXXVII)
 - *Epistola ad Marcellinum* (CXXXVIII)
 - *Epistola ad Honoratum de Gratia* (CXL)
 - *De peccatorum meritis et remissione et de baptismo parvulorum*.

- 413** Augustin începe să lucreze la marea lucrare *De civitate Dei*.
 – Redactează lucrările:
 – *De spiritu et littera ad Marcellinum*
 – *Epistola ad Paulinum de videndo Deo* (CXLVII).
- 414** Augustin este vizitat la Hippona de Paulus Orosius, *presbyter hispanus*.
 – Redactează lucrările:
 – *Epistola ad Hilarium siculum de Pelagianismo* (CLVII)
 – *Ad Iulianum de bono viduitatis*.
- 415** Redactează următoarele lucrări:
 – *Ennarrationes in Psalmos*
 – *Ad episcopos Eutropium et Paulum de perfectione iustitiae hominis*
 – *De natura et Gratia*
 – *Ad Orosium presbyterum contra Priscillianistas et Origenistas*
 – *Epistola ad Hieronymum de origine animae* (CXVI)
 – *Epistola ad Hieronymum de sententia Iacobi* (CLXVII).
- 416** Participă la sinodul de la Mileve, militând împotriva pelagianiştilor.
 – Redactează lucrările:
 – *In Iohannis Evangelium*
 – *In Epistolam Iohannis ad Parthos*.
- 417** Redactează lucrările:
 – *De gesti Pelagii ad Aurelianum episcopum*
 – *Epistola ad Bonifacium de correctione Donatistarum* (CLXXXV)
 – *Epistola ad Paulinum Nolanum de Pelagianismo* (CLXXXVI)
 – *Epistola ad Dardanum de praesentia Dei* (CLXXXVII)
 – *De patientia*.
- 418** Participă la sinodul din Cartagina.
 – Redactează lucrările:
 – *De Gratia Christi et de peccato originali*
 – *Sermo ad Caesarensis ecclesiae plebem*
 – *Gesta cum Emerito Caesarensi Donatistarum episcopo*
 – *Contra sermones Arianorum*.
- 419** Participă la sinodul din Cartagina.
 – Redactează lucrările:
 – *De coniugiis adulterinis*
 – *Locutionum in Heptateuchum*
 – *Quaestiones in Heptateuchum*
 – *Epistola ad Hesygium de fine saeculi* (CXCIX)
 – *De anima et eius origine*
 – *De nuptiis et concupiscentia*.
- 420** Îl readuce în sânul Bisericii pe ereticul Leporius, monah din Gallia.
 – Redactează lucrările:

- *Contra duas epistulas Pelagiani ad Bonifacium*
 - *Contra mendacium liber ad Consensium*
 - *Contra Gaudentium Donatistarum episcopum*
 - *Contra adversarium Legis et Prophetarum.*
- 421** Redactează lucrările:
- *Contra Iulianum haeresis pelagianae defensorem*
 - *Enchiridion ad Laurentium*
 - *De cura pro mortuis gerenda.*
- 425** Îl vizitează pe Evodius, episcop de Uzali, și se adresează credincioșilor.
- 426** Termină *De civitate Dei*.
- Încredințează responsabilitatea episcopală co-ajutorului său Heraclius.
- 426–427** Redactează lucrările:
- *De Gratia et libero arbitrio*
 - *De correptione et Gratia*
 - *Retractationes.*
- 427** Redactează lucrarea *Speculum de Scriptura*.
- 428** Redactează lucrările:
- *Collatio cum Maximino Arianorum episcopo*
 - *Contra Maximinum*
 - *Tractatus adversus Iudaeos.*
- 428–429** Redactează următoarele lucrări:
- *De predestinatione sanctorum liber ad Prosperum et Hilarium*
 - *De dono perseverantiae*
 - *De haeresibus ad Quodvultdeum.*
- 429** Vandalii invadează Numidia romană.
- 429–430** Augustin redactează lucrarea *Opus imperfectum contra Iulianum*.
- 430** În mai, vandalii și alanii lui Genseric încep asediul Hipponiei.
- La 28 august, Augustin moare, în timpul asediului cetății.
- 497** Izgoniți din Numidia de regele vandalilor Thrasamund, care era arian, urmașii lui Augustin iau cu ei rămășițele sale pământești, pe care le duc în Sardinia.
- 720–721** Liutprand, regele longobarzilor, trimite o delegație care să salveze moaștele Sfântului Augustin de invazia iminentă a sarazinilor. Osemintele sunt aduse în Italia și înhumate în mănăstirea San Pietro in Ciel d'Oro din Pavia.

CONFESSIONES

CONFESIUNI

LIBER I

CAPUT I

Magnus es, Domine, et laudabilis valde: magna virtus tua et sapientiae tuae non est numerus. 1

Et laudare te vult homo, aliqua portio creaturae tuae, et homo circumferens mortalitatem suam, circumferens testimonium peccati sui et testimonium, quia *superbis resistis*. Et tamen laudare te vult homo, aliqua portio creaturae tuae. Tu excitas, ut laudare te delectet, quia fecisti nos ad te et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.

Da mihi, Domine, scire et intellegere, utrum sit prius invocare te an laudare te et scire te prius sit an invocare te. Sed quis te invocat nesciens te? Aliud enim pro alio potest invocare nesciens te. An potius invocaris, ut sciaris? *Quomodo autem invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent sine praedicante? Et laudabunt Dominum qui requirunt eum.* Quaerentes enim invenient eum et invenientes laudabunt eum.

Quaeram te, Domine, invocans te et invocem te credens in te: praedicatus enim es nobis. Invocat te, Domine, fides mea, quam dedisti mihi, quam inspirasti mihi per humanitatem filii tui, per ministerium praedicatoris tui.

CAPUT II

Et quomodo invocabo Deum meum, Deum et Dominum meum, quoniam utique in me ipsum eum vocabo, cum invocabo eum? Et quis locus est in me, quo veniat in me Deus meus? Quo Deus veniat in me, Deus, qui 2

CARTEA I

CAPITOLUL I

Invocație către Dumnezeu. Cunoaștere și credință

1 *Mare ești, Doamne, și cu adevărat vrednic de laudă!*¹ *Mare este puterea ta, iar înțelepciunea ta nu poate fi măsurată*².

Și totuși, un om, o neînsemnată frântură din zidirea ta, vrea să te slăvească! Un om purtând asupra sa datul morții, purtând mărturia că *tu te împotrivești celor trufași*³. Și totuși, un om, o neînsemnată frântură din zidirea ta, vrea să te slăvească. Tu l-ai îndemnat să-și afle bucuria laudându-te pe tine, căci pentru tine ne-ai zidit, iar inima noastră este neliniștită până să-și afle odihna în tine.⁴

Dă-mi, Doamne, puțința de a ști și de a înțelege dacă trebuie mai întâi să te invoc ori să te laud, să te cunosc mai întâi ori să te invoc! Dar cine te va invoca fără să te cunoască? Căci cel care nu te cunoaște poate invoca pe altcineva în locul tău! Sau, mai degrabă, nu ești tu invocat tocmai ca să fii cunoscut? *Dar cum îl vor invoca pe cel în care nu au crezut? Sau cum vor crede fără propovăduitor*⁵? *Și-l vor lauda pe Domnul cei care-l caută*⁶. Cei care-l caută îl vor găsi, iar cei care-l găsesc îl vor lauda.

Te voi căuta, Doamne, invocându-te, și, crezând în tine, te voi invoca!⁷ Căci tu ne-ai fost vestit nouă. Te va invoca, Doamne, credința mea, aceea pe care mi-ai insuflat-o prin natura omenească a fiului tău, prin slujirea propovăduitorului tău⁸.

CAPITOLUL AL II-LEA

Dumnezeu se află în interiorul omului

2 Dar cum îl voi invoca pe Dumnezeul meu, pe Domnul și Dumnezeul meu, de vreme ce în mine însumi îl chem atunci când îl invoc? Și care anume este locul din mine în care să vină să locuiască Domnul meu?

fecit caelum et terram? Itane, Domine Deus meus, est quicquam in me, quod capiat te? An vero caelum et terra, quae fecisti, et in quibus me fecisti, capiunt te? An quia sine te non esset quidquid est, fit, ut quidquid est capiat te? Quoniam itaque et ego sum, quid peto, ut venias in me, qui non essem, nisi esses in me? Non enim ego iam in inferis, et tamen etiam ibi es. Nam etsi descendero *in infernum, ades.*

Non ergo essem, Deus meus, non omnino essem, nisi esses in me. An potius non essem, nisi essem *in te, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia?* Etiam sic, Domine, etiam sic. Quo te invoco, cum in te sim? Aut unde venias in me? Quo enim recedam extra caelum et terram, ut inde in me veniat Deus meus, qui dixit: *caelum et terram ego impleo?*

CAPUT III

Capiunt ergone te caelum et terra, quoniam tu imples ea? An imples et restat, quoniam non te capiunt? Et quo refundis quidquid impleto caelo et terra restat ex te? An non opus habes, ut quoquam continearis, qui contines omnia, quoniam quae imples continendo imples? Non enim vasa, quae te plena sunt, stabilem te faciunt, quia etsi frangantur non effunderis. Et cum effunderis super nos, non tu iaces, sed erigis nos, nec tu dissiparis, sed colligis nos.

Sed quae imples omnia, te toto imples omnia? An quia non possunt te totum capere omnia, partem tui capiunt et eandem partem simul omnia capiunt? An angulas singula et maiores maioria, minores minora capiunt? Ergo est aliqua pars tua maior, aliqua minor? An ubique totus es et res nulla te totum capit?

Unde anume să vină în mine Domnul care *a zidit cerul și pământul*?⁹ Se află oare în mine, Doamne, Dumnezeuul meu, ceva care să te poată cuprinde? Cerul și pământul, pe care tu le-ai zidit și întru care pe mine m-ai zidit, te pot ele oare cuprinde? Sau, întrucât tot ceea ce ființează n-ar putea ființa fără tine, nu înseamnă oare că întreaga ființă te cuprinde? Dar, fiindcă eu însumi sunt o parte a ființei, cum să-ți cer ție să pătrunzi în mine, care n-aș fi fost dacă tu n-ai fi ființat în mine? Eu nu am ajuns încă în împărăția morții, dar chiar și acolo te-aș fi aflat. Chiar și *în împărăția morții de-aș coborî, chiar și acolo tu ești de față*¹⁰.

Aș spune deci că eu nu aș ființa, Dumnezeuul meu, nu aș ființa deloc, dacă tu n-ai ființa în mine. Sau, mai degrabă, n-aș ființa dacă nu aș ființa în tine, cel *de la care, prin care și întru care toate ființează*?¹¹ Așa este bine, Doamne, așa este bine! Spre ce să te chem, de vreme ce mă aflu în tine? De unde să vii în mine? Unde să mă retrag dincolo de cer și de pământ, pentru ca acolo să coboare în mine Domnul meu, cel care a zis: *eu umplu cerul și pământul*?¹²

CAPITOLUL AL III-LEA

Dumnezeu se află în orice lucru

- 3 Așadar, întrucât tu le umpli pe ele, te cuprind oare în ele cerul și pământul? Sau cumva le umpli tu pe ele în așa fel încât mai rămâne din tine ceva, căci nu pot să te cuprindă cu totul? Și unde reverși ce mai rămâne din tine după umplerea cerului și a pământului? Sau poate nu ai nevoie să fii cuprins de ceva, tu, care le cuprinzi pe toate, deoarece, cuprinzându-le, umpli toate cele pe care le umpli? Dar nu, nu vasele pline de tine te fac neclintit, căci, chiar dacă ele s-ar sparge, tu nu te-ai revărsa în afară. Când te reverși asupra noastră, tu nu cobori, ci ne înalți pe noi, tu nu te risipești, ci ne aduni pe noi.

Oare toate lucrurile pe care le umpli, cu întreaga ta ființă le umpli? Sau cumva, neputând să te cuprindă în întregime, ele cuprind doar o parte din tine, și anume toate deopotrivă aceeași parte din tine, cele mai mari – părți mai mari, cele mai mici – părți mai mici? Ar exista deci în tine unele părți mai mici, iar altele mai mari? Sau, mai degrabă, tu ești unul singur pretutindeni și nici un lucru nu te poate conține ca pe un întreg?¹³

CAPUT IV

Quid es ergo, Deus meus? Quid, rogo, nisi Dominus Deus? *Quis enim Dominus praeter Dominum? Aut quis Deus praeter Deum nostrum?* 4

Summe, optime, potentissime, omnipotentissime, misericordissime et iustissime, secretissime et praesentissime, pulcherrime et fortissime, stabilis et incomprehensibilis, immutabilis, mutans omnia, numquam novus, numquam vetus, innovans omnia; *in vetustatem perducens superbos et nesciunt*; semper agens, semper quietus, colligens et non egens, portans et implens et protegens, creans et nutriens, perficiens, quaerens, cum nihil desit tibi. Amas nec aestuas, zelas et securus es, paenitet te et non doles, irasceris et tranquillus es, opera mutas nec mutas consilium; recipis quod invenis numquam amisisti; numquam inops et gaudes lucris, numquam avarus et usuras exigis. Supererogatur tibi, ut debeas, et quis habet quicquam non tuum? Reddis debita nulli debens, donas debita nihil perdens, et quid diximus, Deus meus, vita mea, dulcedo mea sancta, aut quid dicit aliquis, cum de te dicit? Et vae tacentibus de te, quoniam loquaces muti sunt.

CAPUT V

Quis mihi dabit adquiescere in te? Quis dabit mihi, ut venias in cor meum et inebries illud, ut obliviscar mala mea et unum bonum meum amplectar, te? 5

Quid mihi es? Miserere, ut loquar. Quid tibi sum ipse, ut amari te iubeas a me et, nisi faciam, irascaris mihi et mineris ingentes miseras? Parvane ipsa est, si non amem te? Ei mihi! Dic mihi per miserationes tuas, Domine Deus meus, quid sis mihi. *Dic animae meae: salus tua ego sum.* Sic dic, ut

CAPITOLUL AL IV-LEA
Augustin laudă măreția și atotputernicia
lui Dumnezeu

- 4 Ce ești tu, Dumnezeuul meu? Te întreb, ce ești tu altceva decât Domnul meu? *Cine este Domnul, dacă nu Domnul? Și cine este Dumnezeu, dacă nu Dumnezeuul nostru.*¹⁴

O, tu ești preainalt, preabun, preaputernic și atotputernic, preaîndurător și preadrept, tainic și pururea de față, prea frumos și preatrainic, neclintit și de nepătruns¹⁵, neschimbător și toate schimbându-le, nicicând nou și nicicând vechi și toate înnoindu-le; *spre bătrânețe și sminteală ai împins pe cei trufași fără să știe*¹⁶. Ești pururea mișcător și pururea liniștit, adunând la tine pe toate, dar neavând nici o trebuință, împlinitor și proteguitor, creator și hrănitor, desăvârșitor și căutător, cu toate că nimic nu-ți lipsește. Tu iubești, dar nu te zbuciumi, ești gelos, dar nu te neliniștești, te căiești, dar nu simți durere, te mâinii, dar rămâi împăcat, îți preschimbi înfăptuirile, dar nu-ți schimbi proiectul. Tu regăsești ceea ce nu ai pierdut niciodată. Niciodată sărac, tu te bucuri totuși când câștigi ceva, niciodată avar, ceri totuși dobânzi. Ți se plătește peste măsură ca să rămâi dator; și totuși, cine stăpânește ceva care să nu fie al tău? Îți întorci datoriile fără să fii dator nimănui și le plătești fără să pierzi nimic. Ce aș fi putut eu spune despre tine, Dumnezeuul meu, viața mea, sfânta mea bucurie, ce s-ar putea spune când rostim despre tine? Și totuși, vai de cei care vorbesc despre orice, dar tac în privința ta, căci vorbăria lor nu-i decât muțenie¹⁷!

CAPITOLUL AL V-LEA
Dumnezeu este iubitor și îngăduitor

- 5 Cine-mi va da puțința să mă odihnesc întru tine? Cine va face să intri în inima mea și să o îmbeți cu vinul dumnezeiesc, așa încât să uit de răutățile mele și să te îmbrățișez pe tine, singura mea avuție?
Ce ești tu, Doamne, pentru mine? Îndură-te de mine ca să pot spune! Dar ce sunt eu însumi în fața ta ca să-mi poruncești să te iubesc astfel încât, dacă n-aș face-o, să te mâinii împotriva mea și să mă ameninți cu nenorociri cumplite? Oare nu mi-ar fi destulă nenorocirea dacă nu te-aș iubi?

audiam. Ecce aures cordis mei ante te, Domine; aperi eas et *dic animae meae: salus tua ego sum*. Curram post vocem hanc et apprehendam te. Noli abscondere a me faciem tuam: moriar, ne moriar, ut eam videam.

Angusta est domus animae meae, quo venias ad eam: dilatetur abs te. 6
 Ruinosa est: refice eam. Habet quae offendant oculos tuos: fateor et scio. Sed quis mundabit eam? Aut cui alteri praeter te clamabo: *ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo? Credo, propter quod et loquor*. Domine, tu scis. Nonne tibi prolocutus sum adversum me delicta mea, Deus meus, *et tu dimisisti impietatem cordis mei? Non iudicio contendendo tecum*, qui veritas es; et ego nolo fallere me ipsum, *ne mentiatur iniquitas mea sibi*. Non ergo iudicio contendendo tecum, quia, *si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sustinebit?*

CAPUT VI

Sed tamen sine me loqui apud misericordiam tuam, me terram et cinerem, sine tamen loqui, quoniam ecce misericordia tua est, non homo, irrisor meus, cui loquor. Et tu fortasse irrides me, sed conversus miseraberis mei. Quid enim est quod volo dicere, Domine, Deus meus, nisi quia nescio, unde venerim huc, in istam dico vitam mortalem an mortem vitalem? Nescio. Et susceperunt me consolationes miserationum tuarum, sicut audivi a parentibus carnis meae, ex quo et in quame formasti in tempore: non enim ego memini. 7
 Exceperunt ergo me consolationes lactis humani, nec mater mea vel nutrices meae sibi ubera implebant, sed tu mihi per eas dabas alimentum infantiae secundum institutionem tuam et divitias usque ad fundum rerum dispositas. Tu etiam mihi dabas nolle amplius, quam dabas, et

Vai mie! Spune-mi, Doamne, Dumnezeul meu, în îndurarea ta, spune-mi ce ești tu pentru mine! *Spune sufletului meu: Eu sunt mântuirea ta!*¹⁸ Spune aceasta, ca să aud. Iată, auzul inimii mele se deschide înaintea ta, Doamne! Deschide-mi urechile și *spune sufletului meu: Eu sunt mântuirea ta!* Voi alerga după acest glas și te voi cuprinde cu mintea. Nu ascunde de mine fața ta! Fie să mor – ca să nu mai mor niciodată –, dar fie să văd fața ta!

- 6 Prea strâmtă este cămara sufletului meu, ca tu să intri într-însa – lărgească-se la venirea ta! Părăginită este ea – reîntărește-o! Sunt în ea lucruri care-ți pot răni privirile, mărturisesc și știu. Dar cine să o curețe? Către cine, dacă nu către tine voi striga: *De păcatele mele ascunse curăță-mă, Doamne, de păcatele altora cruță-l pe robul tău!*¹⁹ *Cred, și de aceea vorbesc cu încredere*²⁰. Tu mă cunoști, Doamne! Oare nu ți-am înfățișat eu împotriva mea însumi toate păcatele mele, Dumnezeul meu, iar tu *ai trecut cu vederea nelegiuirea inimii mele*²¹? Dar eu nu mă înfrunt cu tine la judecată, tu, care ești adevărul! Și nu vreau să mă înșel singur, pentru ca *nelegiuirea mea să nu se înșele singură*²². Nu mă înfrunt, așadar, cu tine la judecată, căci, dacă ai ține seama de fărădelegile noastre, Doamne, Doamne, cine-ar putea să-ți stea în față²³?

CAPITOLUL AL VI-LEA

Primele luni de viață. Progresul vieții sufletești. Primele forme de comunicare cu exteriorul

- 7 Totuși, Doamne, îngăduie-mi să vorbesc îndurării tale, deși sunt numai țărână și cenușă. Îngăduie-mi să vorbesc, căci, iată, îndurării tale mă adresez eu, și nu unui om care m-ar putea lua în râs. Poate că și tu vei râde de mine, dar, întorcându-ți fața spre mine, îmi vei arăta îndurare. Nu vreau, Doamne, să spun mai întâi decât că nu știu de unde am venit aici²⁴, în această – cum să zic! – viață muritoare sau, mai degrabă, moarte vie²⁵. Nu, nu știu! Îndată ce m-am născut, am fost cuprins de mângâierile îndurării tale, după cum am aflat mai târziu de la părinții mei întru carne, aceia din care și prin care m-ai întruchipat la momentul potrivit; căci eu nu-mi amintesc nimic despre aceste prime zile.

Am simțit deci imediat gustul mângâietor al laptelui omenesc, dar mama și doicile mele nu-și umpleau de la sine sânii cu lapte, ci tu, Doamne, îmi